

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

7. An ratione circumstantiarum emissio correctionis fraternæ sit sæpius
tantum peccatum veniale, aut nullum? Ex p. 7. t. 3. r. 61.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

correctionem necessariam omittant, Vide Sanctum Augustinum tom. 5. lib. 1. de ciuitate, cap. 9. & aduerte eodẽm Prelatos posse grauem culpam committere, etiam si culpam, quã correctionem omittunt, sint valde leues, si propterea disciplina Religiosa iacturam notabilem patiantur, vt facile pati potest, tenentur etiam defectus inquirere, neutrum autem subditorum est, de quibus in hoc loco potissimum sermo est.

2. Facit in confirmationem doctrinæ, quam ex Valentia, & Sã retulimus: id, quod graues doctores notant, explicantes, * quando sit peccatum mortale, non contradicere detrahenti, licet detractione ipsa non delectetur, qui audit: sanctus enim Thomas in *infra questionem*, 73. articulo. 4. ait: Si quis nunc correctionem omittat ob negligentiam, verecundiam, vel timorem, qui non sit mortaliter malus, non peccare plerumque, nisi venialiter; addit autem Sotus lib. 1. de Insuperioribus, 10. articulo. 4. pag. 457. non conseri timorem hunc mortaliter malum, quoties propter illum omittitur correctio proximi, sed quando omittitur ob timorem correctio illa ad quam adhibendam est strictior obligatio, vt si detraheretur fidei, Religioni, &c. Nec dissimilis est doctrina Nauarri in *summa* cap. 18. num. 37. dicentis. Qui audit detrahentem sine assensu, & delectatione, licet non contradicat ob verecundiam, vel amicitiam, non peccat mortaliter, nisi in tribus casibus. Primus est, si sit superior, cui incumbit munus corrigendi subditos. Secundus, si ultra infamiam prouenit magnum aliquod damnum dicenti, vel alteri. Tertius, si fama illius, cui detrahitur, valde læditur; quod ita intellige, vt læsio sit maior, quàm illa, quæ præcisè sufficit, vt detrahitio sit mortalis, alioqui enim non esset dubium, quin lethaliter non peccaret omittendo correctionem.

3. Ex quibus omnibus tandem concludo, præceptum hoc fraternali correctionis ample accipiendum esse, nec facile credendum, timoratos præsertim viros peccare lethaliter illud violando, præsertim si Prelati non sint, non solum, quia ita sentiunt graues Doctores, sed etiam quia præcepta charitatis penã minus rigorosam afferre solent, & præsertim istud elemosinæ spiritualis cuius finis, cum sit subleuare miseriam spiritualem proximi, scilicet culpam: in qua ipse liberè est, & à qua liberè exire potest, non ita propriè censetur pati spiritualem necessitatem, sicut nec propriè pateretur corporalem, qui posset facile sibi ipse succurrere, quod autem necessitas proximi minor est, eò minus tenemur illam subleuare. Et hæc omnia docet Granado *ubi supra*, quæ quidem maximè notanda erunt, cum non parum leue reddant onus præcepti fraternali correctionis.

RESOL. VII.

An ratione circumstantiarum omisso correctionis fraternali sit sepius tantum peccatum veniale, aut nullum? Ex part. 7. tractat. 3. Resolut. 61.

S^Upra probauimus præceptum correctionis fraternali per se obligare ad peccatum mortale; in praxi tamen ratione circumstantiarum & conditionum; quæ necessariae sunt ad correctionem, existimo paucos in eius transgressione peccare mortaliter, & idẽ adducam hic (maximè pro scrupulosis) more meo ipsissima verba doctorem, Tom. VII.

rum, & inter illos agmen ducat sapientissimus heu vlt. huius quondam Concilius noster P. Ioseph de Augustino in *sua Breui notitia*, &c. in *Præcepto Decalogi* num. 29. vbi me citato sic ait. Requiritur autem ad correctionem hæc conditiones: Prima vt certam notitiam quis habeat de peccato proximi, secunda vt ex correctione speretur probabiliter fructus, & emendatio, saltem ad tempus. Tertia si probabiliter iudicem, proximum indigere mea correctione ad emendationem. Quarta si sit debitus locus, & tempus, & alia circumstantia, quæ videntur necessaria ad finem correctionis. Ex quarum conditionum defectu facile est, passim excusari homines à peccato mortali, ex defectu correctionis, maxime in casibus repentinis, & ad personas ignotas

2. Layman in *Theol. mor. lib. 2. tract. 3. cap. 7. num. 3.* Qui propter passionem timoris verecundia, pusillanimitatis tam strictè se ad hoc obligatum esse non aduertit; vel in eiusmodi affectione constitutum minus idoneum se existimat ad fratris delictum emendandum; quamuis huiusmodi timor, & existimatio inanis sit, plerumque tamen corripiendi negligentia culpam venialem non excedit. Ita S. Thomas, 9. 3. art. 2. ad 3.

3. Caltrus Palaus tom. 1. tract. 6. disp. 3. puncto 6. num. 1. & 2. Plurimi non corrigentes proximum excusantur saltem à mortali; pudor illos, & verecundia occupat, ne corrigant; vincere autem pudorem, & verecundiam non facile possunt, qua ratione in materia detractionis excusamus à peccato mortali audientes detractorem, & præ verecundia illum non corripientes: & hæc de causa dixit Emanuel Sã, verbo, *correctio*, num. 2. omittit correctionem frequenter veniale peccatum est: Hucusque Palaus.

4. Aegidius Coninch de *Charitate*, disp. 28. dnb. 6. num. 126. in communibus necessitatibus priuatus tenetur corrigere peccantem etiam cum aliquo suo incommodo v.g. et si credat se idẽ deridendum, aut aliquas iniurias auditurum, aut aliquod odium non ita sibi nouum subiturum. Ad id tamen non tenetur cum graui suo incommodo, nisi forte aliter omnino crederetur alius in peccato suo mortuus, & speraretur per correctionem emendandus. Sed hoc vix habet locum nisi in mox morituris: & sic intellige S. Thomam 2. 2. *quest. 3. art. 2.* qui videtur docere, nos etiam cum graui nostro periculo teneri corrigere proximum. In omnibus autem his casibus, quod spes profectus est minor, eo cum minore meo incommodo teneor alios corrigere, & facilius excusor.

5. Ex quibus patet, priuatos non ita sepe peccare, præsertim mortaliter, omissione correctionis fraternali, quando ex aliquo timore humano eam omittunt; quia facile sibi persuadent, & quidem sepe cum aliqua probabilitate, aut se nihil profecturos, aut alium sine sua opera emendandum, vt insinuat S. Tho. *supra ad n. 3.* Nauarri. c. 24. n. 12. & S. Aug. *supra*, vbi docet, priuatos omittentes corrigere peccantes, eo quod timeant eos offendere, temporaliter idẽ, non autem eternum puniri. Loquitur autem, vt ex contextu patet, de casu in quo alij sunt in communi, non autem in valde graui necessitate correctionis. Ita Coninch.

6. Greg. Valentia tom. 3. disp. 3. q. 19. pun. 2. Quarto certum est si quis in casu, quo iuxta supradicta teneatur sub mortali fratrem corrigere, omittat id facere, tamen excusari à peccato mortali, si id omittit facere non ex amore sui, vel timore prædominante tunc fraternali charitati, videns nimirum se posse, & debere alioqui & emendare fratrem, sed solum ex quadã negligentia, & tepiditate, ob quã non cogitet se tunc posse fratrem

Sup hac detractione in Ref. præterita §. Facie à lin. 3. & in alijs eius not.

Sup. hoc infra in Ref. 18. & lege etiam Ref. & §. eius not.

fratrem iuuaretunc enim solum peccaret talis venialiter.

7. Valer. Reginal. *to. 1. lib. 4. c. 25. num. 336.* Tantum addiderim pro praxi, non esse de mortali facile dammandum priuatum omittentem correctionem fraternam, quia præceptum datum de ea, non est adeo euident lumine naturali, quin facile possit ab indoctis ignorari inculpabili ignorantia. Et *num. 346.* A mortali facile excusari possunt homines priuati propterea omittentes fraternam correptionem, quod aliquibus coniecturis, etsi satis leuibus, sibi persuadent nihil per eam se profecturos, aut certe tunc temporis ad eam non teneri: sic autem affecti sunt animo, ut cognoscentes se teneri, aut profecturos esse, nolent omittere, sed charitatem præponere siue timori, siue cupiditati, pro ut præceptum de spiritali elemosyna obligat.

8. Vincent. Filliucius *tom. 2. tract. 28. c. 7. num. 142.* Qui bona fide ex metu aliquo omittit correctionem, credens se per illum excusari à præcepto, quamuis reuera metus non esset sufficiens, non peccat mortaliter. Ratio est, quia non adest in eo voluntas contraria præcepto. Dixi, bona fide, quia si ex malitia, vel ignorantia crassa, vel necessitas proximi maxima esset, non excusaretur.

9. Egidius Trullench. *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 5. dub. 14. num. 7.* si extraneum, aliumve mihi ignotum videam, aut audiam peccantem, non teneor corripere, cum ipsius ingenium ignorem; fieri enim potest, ut iste stimulus agitur verba proferat contumeliosa, vel alia peccata committat, solent enim aliquando isti, si corripantur, dicere, *Quien os mete a nos en esto?* Hanc etiam sententiam tuetur Diana *part. 3. tr. 5. Miscel. resol. 93.* vbi ait: Vnde sunt hi tollendi

Quæ hic est infra in Ref. 17 & in alijs eius anor.

Sup, hoc ad litera supra in §. vlt. Ref. 4.

scrupuli ab iis, qui volunt corripere aliquos per plateas ciuitatis blasphemantes: nam in tali non tenentur ad præceptum correctionis cum nesciant naturam, & conditionem talium personarum. Ita Trullench, vide etiam ipsum paulo infra *num. 14.*

10. Lorca *in 2. 2. D. Th. disp. 45. n. 3.* Quamuis omissio correptionis de mortalibus ex genere mortalis sit, potest fieri venialis ex imperfectione actus; tunc scilicet quando quis in preparatione animi desiderat salutem proximi, & paratus est subsidium conferre, cum viderit esse necessarium, sed ex quadam tepiditate, & inaduerentia retardatur à correptione, aut non satis perspicit articulum necessitas. Ex quo constat quod S. Th. dicit *art. 2. ad 3.* correptionem posse omitti aliquando meritorie, aliquando cum peccato mortali, & aliquando cum solo veniali.

11. Ioan. Machadus me citato *de perf. Confess. tom. 1. lib. 2. part. 2. tr. 6. docum. 11. num. 7.* Valencia affirmat, que raras vezes pueden succeder, i concurrir las circunstancias necesarias para que la omission deste precepto lleue a ser mortal. *T. Manual Sa siente, que casi siempre no excede de venial: sino en los Prelados, los quales tienen mayor obligacion, de corregir a sus subditos.*

Quæ hic est Ref. antecessens, & in alia eius primæ not.

12. Et tandem ne deferas recognoscere Granadum quem ego adduco *in part. 4. tr. 4. resol. 228.* & videbis ferè semper excusari fideles à peccato mortali non adhibendo correctionem, desunt enim sæpius præter supradicta circumstantiæ necessariæ, ut præceptum correptionis obliget, quod patet ex multis resolut. in hoc Tract appositis. Et docet etiam præter Doctores citatos Gasp. Hurtado *disp. 6. de Correc. diffic. 9.* & Francisc. del Castillo *in 3. sent. tom. 2. disp. 6. de Correc. quest. 5. num. 10.* Vnde ex his apparet incertitia cuiusdam Theologaltri, qui notauit non bene me dixisse omissionem correctionis difficulter esse peccatum mortale, & ideo volui adducere verba singulorum Doctorum. Sed modò restat pro coronatione

de huius Tractatus duas pertractare difficiles questiones, ideo quæro.

RESOL. VIII.

An quis teneatur sub peccato veniali corripere peccata venialia proximi?

Et quid de Religiosis, maxime de Prælati Religiosorum, & Gubernatoribus Reipublicæ, an isti sub peccato mortali peccata venialia subditorum corrigere teneantur?

Et an particulares Religiosi, sicut Prælati, sub eodem onere corripere fratres de peccato veniali teneantur? Ex p. 5. tr. 2. Ref. 38.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam tenent Turrianus *in 2. 2. tom. 1. disp. 86. dub. 2.* Valens *tom. 3. disp. 3. quest. 10. pun. 2. sub fine.* Sotus *de te. gendo secreto quest. 2. concl. 3.* Lorca *in 2. 2. disp. 41. num. 9.* & alij. Quia lex charitatis videtur exigere, ut malum proximi, licet exiguum, impediatur.

2. Sed negatiuam sententiam docet Azorius *p. 2. lib. 12. c. 14. quest. 4.* ex Angelo, & Syluestro. Ratio est, quia quando frater peccat venialiter, gratiam Dei non amittit, ac proinde correctionis præceptum non obligat, quia est ad luendum fratrem. Ergo, &c. Cæteras rationes adducit Layman *in Theolog. moral. lib. 2. tract. 3. cap. 7. num. 3.* & Biber *in 2. 2. q. 33. art. 1. dub. 2.* Sed excipiuntur, qui ratione officij curam aliorum habent, ut Prælati Religionum. Imò fieri potest, ut ij sub mortali peccato venialia subditorum corrigere teneantur, si aliter se habendo, regularis obseruantia grauius minuantur. Et tenent ita docent Thomas à Iesu *in lib. de Visti. tract. 1. c. 6. num. 11.* Miranda *de ordine iudiciario, tom. 1. q. 10. art. 1. concl. 5.* Tannerus *in 2. 2. disp. 2. q. 5. dub. 4. num. 76.* Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 4. disp. 1. num. 5.* & alij.

3. At plus addit Bañez *in 2. 2. q. 33. art. 1. dub. 2.* Nam supradicta doctrina extenditur non solum ad Prælatos Religionum, sed etiam, saltem in aliquo casu, ad Gubernatores Reipublicæ, sic enim asserit. Sotus addit, Gubernatores Reipublicæ tenentur tales defectus qui sunt venialia peccata grauiora, & consuetæ, expellere à Republica sub peccato mortali, si possint; hoc tamen mihi videtur nimis durum, obligare temporales Gubernatores ad tantam perfectionem, nisi forè sint peccata perturbantia pacem Reipublicæ, vel abusus, qui Reipublicam damnificare possunt, & tales solent esse Pragmaticæ circa curiositatem, vel pretiositatem vestium, quamuis huiusmodi abusus in singulis, non sit nisi veniale peccatum. Sic Bañez, quem sequitur Azorius *ubi supra.*

4. Sed his non obstantibus, loquens etiam de Prælati Religionum, sic asserit Rodriguez *de Ordine iudiciario, cap. 9. num. 7.* Pecaran grauiamente los Prelados no estirpando las costumbres malas de pecados veniales, si son, o pueden ser ocasion de pecados mortales, porque non siendo ocasion de pecados mortales, yo no hallo razon suficiente, para los condenar à pecado mortal, siendo desenyados en el par vicios veniales, porque no tiene mayor obligacion el Prelado de mirar por su Republica, que el particular de mirar por su alma, y cierto es, que el particular, que no descarga su alma de las malas costumbres de pecados veniales, no peca mortalmente, si las tales malas costumbres no son ocasion propinqua de pecados mortales. Ita Rodriguez.